

Svenska för döva och hörselskadade

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. Att som döv och hörselskadad behärska både svenska och svenskt teckenspråk är värdefullt för att kunna delta aktivt i samhälls- och arbetslivet.

Syfte

Undervisningen i ämnet svenska för döva och hörselskadade ska syfta till att eleverna, i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal, utvecklar sin flerspråkighet och tillägnar sig kunskaper i och om det svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt svenska språk och sitt svenska teckenspråk parallellt, så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan använda båda språken för att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla språken för att tänka, kommunicera och lära.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmågan att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska ges möjlighet att kommunicera i digitala miljöer med interaktiva och föränderliga texter. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.

I undervisningen ska eleverna möta samt få utveckla kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Eleverna ska ges möjlighet att läsa, analysera och resonera om skönlitterära verk i olika genrer. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om det svenska språket, dess normer, uppbyggnad, historia och utveckling samt om hur språkbruk varierar beroende på sociala sammanhang och medier. Eleverna ska också ges möjligheter att utveckla kunskaper för att kunna göra jämförelser mellan svenskan och det svenska teckenspråket och urskilja likheter och olikheter mellan språken. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka

elevernas medvetenhet om och tilltro till den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att ta ansvar för det egna språkbruket i olika sammanhang och medier.

Undervisningen ska även bidra till att eleverna får möta och bekanta sig med såväl de nordiska grannspråken som de nationella minoritetsspråken.

Undervisningen i ämnet svenska för döva och hörselskadade ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att formulera sig och kommunicera i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal samt att urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang
- förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften
- förmåga att söka information från olika källor och värdera dessa
- kunskaper om språk och språkbruk i Sverige och Norden.

Centralt innehåll

I årskurs 1–4

Läsa, skriva och samtala

- Gemensam och enskild läsning. Strategier för att avkoda, förstå och tolka ord, begrepp, fraser och texter.
- Att återge delar av innehållet i olika texter samt resonera om budskap i texterna och jämföra med egna erfarenheter.
- Gemensamt och enskilt skrivande. Strategier för att skriva ord, meningar och olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspekar, såväl med som utan digitala verktyg.
- Grundläggande textbearbetning.
- Handstil och att skriva med digitala verktyg. Skrivna bokstävers form i jämförelse med handalfabetet.
- Alfabetet och alfabetisk ordning.
- Språkliga strukturer och normer. Grundläggande skrivregler, med gemener och versaler, de vanligaste skiljetecknen samt stavning av vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Strukturerade samtal. Att berätta om vardagliga händelser samt att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Att ta aktiv del, ställa frågor och ge kommentarer.
- Att aktivt ta del av ett samtalsinnehåll och återberätta viktiga delar av innehållet.
- Att ge och ta emot instruktioner.
- Presentationer och berättande. Föremål, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel som kan stödja presentationer.

Texter

- Skönlitteratur för barn från olika tider och skilda delar av världen. Bilderböcker, kapitelböcker, sångtexter, lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning samt personbeskrivningar.
- Några skönlitterära betydelsefulla barnboksförfattare och illustratörer.
- Sakprosatexter för barn. Beskrivande, förklarande och instruerande texter och hur deras innehåll kan organiseras.
- Texter som kombinerar ord och bild samt texter i digitala miljöer för barn.

Tvåspråkighet

- Likheter och olikheter mellan skrivet språk, talat språk och teckenspråk.
- Likheter och olikheter i hur texter byggs upp på svenska och på svenskt teckenspråk. Hur ord, fraser, satser och stycken ser ut.
- Strategier för att som döv eller hörselskadad hantera vardagliga situationer i skola, familj och närsamhälle.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel grafiska modeller.
- Ord, fraser och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Hur ord och fraser uppfattas av omgivningen beroende på kroppsspråk, sammanhang och ords nyanser. Språkbruk samt möjligheter och risker vid egen kommunikation i digitala medier.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker, tidskrifter och på webbplatser för barn samt i söktjänster på internet.
- Hur texters avsändare påverkar innehållet.

I årskurs 5–7

Läsa, skriva och samtala

- Gemensam och enskild läsning. Strategier för att förstå och tolka ord, begrepp, fraser och texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.
- Sammanfattning av texter.
- Resonemang om texter med koppling till sammanhang inom och utanför texten samt till den egna läsupplevelsen.
- Gemensamt och enskilt skrivande. Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspekar, såväl med som utan digitala verktyg.

- Bearbetning av egna och gemensamma texter till innehåll och form. Att ge och ta emot respons på texter.
- Handstil och att skriva med digitala verktyg.
- Språkliga strukturer och normer. Meningsbyggnad, med huvudsatser, bisatser och skiljetecken samt textbindning med hjälp av sambandsord. Stavning, ords böjningsformer och ordklasser.
- Ordböcker och digitala verktyg för stavning och ordförståelse.
- Olika former av samtal. Att aktivt ta del, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalssituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser.
- Presentationer och berättande för olika mottagare. Disposition med inledning, innehåll och avslutning. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en presentation. Hur gester och kroppsspråk kan påverka en presentation.

Texter

- Skönlitteratur för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Berättande texters budskap, språkliga drag och uppbyggnad. Tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Några skönlitterärt betydelsefulla barn- och ungdomsboksförfattare och deras verk.
- Sakprosatexter för barn och unga. Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.
- Texter som kombinerar ord och bild samt texter i digitala miljöer. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.

Tvåspråkighet

- Likheter och olikheter mellan texter på svenska och på svenskt teckenspråk. Texter som belyser skillnaderna mellan språken.
- Likheter och olikheter i språkliga och grammatiska strukturer mellan svenskan och det svenska teckenspråket.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel grafiska modeller och stödord.
- Ord, fraser och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Formellt och informellt språk. Skillnader i språkanvändning beroende på mottagare, syfte och sammanhang. Ansvarsfullt agerande vid kommunikation i digitala och andra medier.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i några olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och i söktjänster på internet.
- Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

I årskurs 8–10

Läsa, skriva och samtala

- Gemensam och enskild läsning. Strategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syfte, avsändare och sammanhang. Att urskilja innehåll som kan vara direkt uttalat eller indirekt uttryckt i texten.
- Sammanfattning av texter.
- Analys av texter med koppling till upphovsperson, tid och andra texter samt utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor.
- Gemensamt och enskilt skrivande. Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspelar.
- Disposition och redigering av texter med hjälp av digitala verktyg. Bearbetning av egna och gemensamma texter till innehåll och form. Att ge och ta emot respons på texter.
- Språkliga strukturer och normer. Stavning, meningsbyggnad, styckeindelning och olika typer av textbindning. Ordklasser och satsdelar.
- Språkliga handböcker och digitala verktyg för ordförståelse, språkriktighet och variation.
- Olika former av samtal. Att delta aktivt, uttrycka känslor, tankar och kunskaper, ställa frågor och föra resonemang, samt formulera och bemöta argument.
- Att leda ett samtal och sammanfatta huvuddragen i vad som sagts.
- Presentationer och berättande för olika mottagare. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte, mottagare och sammanhang. Manus samt analoga och digitala verktyg för att planera och genomföra presentationer.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Epik, lyrik och dramatik. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Språkliga drag, uppbyggnad och berättarperspektiv i berättande och poetiska texter. Bildspråk, gestaltningar, parallellhandling, tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Några skönlitterära genrer och hur de stilistiskt och innehållsligt skiljer sig ifrån varandra.
- Några skönlitterära betydelsefulla författare och deras verk samt de historiska och kulturella sammanhang som verken har tillkommit i.

- Sakprosatexter för ungdomar och vuxna. Beskrivande, förklarande, utredande, instruerande och argumenterande texter. Texternas syfte, innehåll, uppbyggnad och språkliga drag. Kombinationer av olika texttyper.
- Texter i digitala miljöer samt andra texter som kombinerar ord och bild. Språkliga och dramaturgiska komponenter samt hur uttrycken kan samspela med varandra, till exempel i filmiskt berättande, teaterföreställningar och webbtexter.

Tvåspråkighet

- Likheter och olikheter i texter på svenska och på svenskt teckenspråk, samt översättningar mellan svenska och svenskt teckenspråk.
- Strategier för att växla mellan svenska och svenskt teckenspråk.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära genom att identifiera nyckelord och föra anteckningar.
- Ord, fraser och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Skillnader i språkanvändning beroende på syfte, mottagare och sammanhang. Språkets betydelse för att utöva inflytande.
- Språkbruk, yttrandefrihet och integritet i digitala och andra medier och i olika sammanhang.
- Språkbruk i Sverige och Norden. Några svenska dialekter och sociolekter. Framträdande skillnader och likheter mellan de nordiska språken. De nationella minoritetsspråken i Sverige och deras ställning i samhället.
- Språkbruk och språkförändring genom tiderna, till exempel vilka språk som påverkat svenskan historiskt och i nutid.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning på bibliotek och på internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.
- Hur man refererar, citerar och gör källhänvisningar, även referenser till digitala medier.
- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

KUNSKAPSKRAV I ÄMNET SVENSKA FÖR DÖVA OCH HÖRSELSKADADE

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i läsförståelse i slutet av årskurs 1

Eleven läser meningar i enkla, bekanta och elevnära texter genom att använda lässtrategier på ett delvis fungerande sätt. Eleven återger och ger någon kommentar om någon del av innehållet och visar begynnande läsförståelse. Med stöd av bilder eller frågor uppmärksammar eleven när det uppstår problem med läsningen av ord eller med förståelse av sammanhanget och prövar då

att läsa om och korrigera sig själv. I samtal om texter för eleven enkla resonemang om texternas tydligt framträdande innehåll och jämför detta med egna erfarenheter.

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 4

Eleven samtalar om elevnära frågor och ämnen och ställer frågor, ger kommentarer och framför egna åsikter. När eleven berättar om vardagliga händelser beskriver eleven dem så att innehållet tydligt framgår. Dessutom ger och tar eleven enkla instruktioner.

Eleven skriver enkla texter med läslig handstil och med digitala verktyg. I texterna använder eleven stor bokstav, punkt och frågetecken samt kan stava ord som eleven själv ofta använder och som är vanligt förekommande i elevnära texter. De berättande texter eleven skriver har tydlig inledning, handling och avslutning.

Eleven läser bekanta och elevnära texter med flyt genom att använda lässtrategier på ett i huvudsak fungerande sätt. Eleven kommenterar och återger delar av innehållet och visar grundläggande läsförståelse. Eleven för också enkla resonemang om tydligt framträdande budskap i texterna.

Eleven söker information ur någon anvisad källa och återger grundläggande delar av informationen i enkla faktatexter. Texterna innehåller egna formuleringar och grundläggande ämnesspecifika ord och begrepp som används så att innehållet klart framgår.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 7

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet. Dessutom förbereder och genomför eleven framställningar med **i huvudsak fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **viss** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **begripligt** innehåll, **i huvudsak fungerande** struktur och **viss** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **viss** säkerhet. Eleven för också **enkla** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven söker och väljer med **viss** säkerhet information från ett avgränsat urval av källor och presenterar informationen med egna formuleringar och ämnesspecifika ord och begrepp. Eleven för **enkla** resonemang om informationens användbarhet.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 7

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 7

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalet **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven framställningar med **fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt tydligt** innehåll, **fungerande** struktur och **relativt god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **relativt god** säkerhet. Eleven för också **utvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven söker och väljer med **relativt god** säkerhet information från ett avgränsat urval av källor och presenterar informationen med egna formuleringar och ämnesspecifika ord och begrepp. Eleven för **utvecklade** resonemang om informationens användbarhet.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 7

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 7

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalet **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven framställningar med **väl fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **tydligt** innehåll, **väl fungerande** struktur och **god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **god** säkerhet. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven söker och väljer med **god** säkerhet information från ett avgränsat urval av källor och presenterar informationen med egna formuleringar och ämnesspecifika ord och begrepp. Eleven för **välutvecklade** resonemang om informationens användbarhet.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 10

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalen och diskussionerna. Eleven framför åsikter med **till viss del** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven framställningar med **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **viss** språklig variation, **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll samt **viss** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer språkliga normer på ett **i huvudsak fungerande** sätt.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **viss** säkerhet. Eleven för **enkla** resonemang om innehåll i olika texter. Eleven visar också **grundläggande** kunskaper om skönlitteratur och de sammanhang som olika verk har tillkommit i.

Eleven söker och väljer med **viss** säkerhet information från olika källor och presenterar informationen på ett **i huvudsak fungerande** sätt, med egna formuleringar, ämnesrelaterat språk samt citat och källhänvisningar. Eleven för **till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven för utifrån givna exempel enkla resonemang om några aspekter av språk och språkbruk i Sverige och Norden.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 10

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 10

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **relativt väl**. Eleven framför åsikter med **relativt väl** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven framställningar med **fungerande** struktur och innehåll och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **fungerande** struktur och innehåll samt **relativt god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer språkliga normer på ett **fungerande** sätt.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **god** säkerhet. Eleven för **utvecklade** resonemang om innehåll i olika texter. Eleven visar också **goda** kunskaper om skönlitteratur och de sammanhang som olika verk har tillkommit i.

Eleven söker och väljer med **relativt god** säkerhet information från olika källor och presenterar informationen på ett **fungerande** sätt, med egna formuleringar, ämnesrelaterat språk samt citat och källhänvisningar. Eleven för **relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven för utifrån givna exempel enkla resonemang om några aspekter av språk och språkbruk i Sverige och Norden.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 10

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 10

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **väl**. Eleven framför åsikter med **väl** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven framställningar med **väl fungerande** struktur och innehåll och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **god** språklig variation, **väl fungerande** struktur och innehåll samt **god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer språkliga normer på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **mycket god** säkerhet. Eleven för **välutvecklade** resonemang om innehåll i olika texter. Eleven visar också **mycket goda** kunskaper om skönlitteratur och de sammanhang som olika verk har tillkommit i.

Eleven söker och väljer med **god** säkerhet information från olika källor och presenterar informationen på ett **väl fungerande** sätt, med egna formuleringar, ämnesrelaterat språk samt citat och källhänvisningar. Eleven för **väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven för utifrån givna exempel enkla resonemang om några aspekter av språk och språkbruk i Sverige och Norden.

FÖRSLAG